لەبیرەوەرییەکانم لەگەڵ خاڵە شیهاب و هاوڕێکانیدا

هەواڵنامەی کتێب

فەردیدون عەبدولقادر

چاپی یەکەم - ٢٠١١

- ناوی کتێب: لەبیرەوەرییەکانم لەگەڵ خاڵە شیهاب و هاوڕێکانیدا
- نووسەر: فەریدون عەبدولقادر
- تیراژ: (٥٠٠) دانە
- چاپ: چاپی یەکەم
- چاپ: چاپخانەی شەهید (ئازاد هەورامی)
- لەبڵاوکراوەکانی ڕۆژنامەی کوردستانی نوێ

هەواڵنامەی کتێب

پێشەکی

ئەم چەپکە یادو بیرەوەرییە بەسەرکردنەوەی رۆژانی دێرینی خەباتە لەقۆناغی موقاوەمەتی زیندان و دەورانی (کەم ژیان و کەڵ ژیان)، دەورانێك کە خاڵە شیهاب و هاورێکانی، خاڵەو خوێندکارەکانی خوێندنگەی کۆمەڵەو یەکێتیان ئاوەدانکردبووەوەو لەکۆڕی نەبەردی راستەقینەدا گیانبازیان بۆ رزگاری کوردستان دەکرد.

کاتی خۆی، رێك لەساڵی (١٩٩٤)دا، هەڤاڵ فەریدون عەبدولقادر ئەم زنجیرە بیرەوەرییانەی لەکوردستانی نوێ لە ژمارەکانی (٨٤٢، ٨٤٣، ٨٤٤، ٨٤٥، ٨٤٦، ٨٤٨، ٨٤٩، ٨٥٠، ٨٥١، ٨٥٤، ٨٥٥، ٨٦٠، ٨٦١، ٨٦٣، ٨٦٤) بڵاوکردەوە کەبەشێکی بەرچاوی تێکۆشانی سێکوچکەی کۆمەڵەو هەڤاڵانی زیندانی بۆ نەوەی نوێ تۆمارکردبوو،

کوردستانی نوێ بەسوپاسەوە دوای روخسەت وەرگرتنی لەنووسەری باسەکە، پێی باش بوو ئەم بیرەوەرییانە بکاتە دیاریی بۆ نەوەی نوێ و تێکۆشەرانی کەتازە رێی خەباتی دوورودرێژ دەگرنەبەر.

ئەم وێستگە گرنگەی خەباتی دێرین دەتوانێ ئیلهام بێت بۆ نەوەی نوێ و رێزلێنانێکی شایان و خنجیلانەش بێت بۆ رۆحی بەرزەفڕی خاڵە شیهاب و هاوڕێ شەهیدەکانی.

کوردستانی نوێ

حوزەیرانی ٢٠١١

هەواڵنامەی کتێب

سەرۆکی دادگای بەعسیان (دادگای شۆڕش) ترس ناخی بەجێنەهێشت بەگوێرەی ئەو ئامۆژگاریانەش کە لە (ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش ئەنجومەنی سەلامەتی نیشتمانییەوە بۆی هاتبوون ئەبو حوکمی شەهیدانی نەمر کاکە شیهابو جەعفەر عەبدلواحیدو ئەنوەرزۆراب لە سێدارەدان بێ، پاش ئەوەی توانای خۆی کۆکردەوە دوسێجار کۆکیو مڕاندی بڕیارەکەی بەناوی دادگاوە خوێندەوە ئەو سێ هاوڕێیە بەحوکمی لە سێدارەدان،و ٨کەس ئازادکردن، و ١٨کەسیش بەشەش ساڵ زیندانی ئەو سەری نەوی کردو کاکە شیهابو هاوڕێکانمان سەریان بڵندکردو بەژیانو سەرکەوتنی گەلەکەمان پێشوازی مەرگیان کرد. بەرلەوەی بڕیاری دادگا لەسەرخۆمان ببیستین، گەلێ دەستەوگروپی ترمان دی لەوانەی بەمردن حوکمدرابوون گەلێکمان دی ئەژنۆی شکابوو هەندێکی تر ماتومەلول بوون، هەندێکیش ئازا، بەڵام ئەو دادگاو ژێرزەمینە هەرگیز قارەمانی وەك ئەو سێ هاوڕێیەی بەخۆوە نەدیبوو.

خاڵەشیهاب هێمنو لەسەرخۆ هەمومانی خڕکردەوە، وەك سەرکردەیەکی گەورەو بە تەجروبە قسەی بۆکردین لەسەریەك زیاتر لە ١٥ دەقیقە قسەی بۆکردین لەسەر ئەرکەکانمانو ژیانی زیندانو، خۆپاراستنو یەك پاراستنو

سووربوون لەسەر خەبات‌و ڕێبازەکەمان. کەمجار گوێم لە خاڵەشیهاب بوبو وەکو ئەوجارە زنجیرەیی ڕەوان، بەپێزوخۆش باسی خورت‌و دڵنیا قسەمان بۆبکا. هەرگیز لە دیمەنی بەردەمی مەرگ‌و ڕووبەڕبونەوەی پەت‌و سێدارە نەدەچوو. کەسێ باش تێیێ بڕوانیایە هەستی نەئەکرد مێش میوانی بێ، یاخود بیری لای مردن بێ.. بۆ ژیان قسەی ئەکردو بۆ خەبات‌و کۆڵنەدان، دڵپڕلەهیوا چاو لە سەرکەوتن ئەدواو ئەجولاً، تا ئەو ساتەی لەیەکتریان جیاکردینەوە ئەوان بۆ ژوورەکانی بەشی سێدارە، ئێمەش بۆ قاوشەکانی زیندان هەمووشتێکی کۆنتڕۆڵ ئەکرد، بەوی ئەوت ئاگات لەوبێت بەمنیشی ئەوت دڵی ئەوانی تر ڕابگری تەنانەت لەو کاتەدا شەهید جەعفەر لە کاکە حەمە زویربوو، دەنگی لێ بڵندکردەوە خاڵەشیهاب بە هێمنی پێی وت: هاوڕێ تازە بیرت لای هاوڕێکانت بێ زیان لەنیوەش بگەڕێتەوە باشە.. تکایە ناڕەحەتی مەکە. کاتی جیاکردنەوە ئارام‌و لەسەرخۆ یەکە یەکە دەستی هەموومانی گوشی، واقسەی لەگەڵ ئەکردین ئەت وت فەرماندەیەکی بەجەرگ پێشمەرگەکانی بۆ نەبەردێکی شۆڕشگێڕانە ئەنێرێ‌و خۆشی چاودێری جێبەجێکردن ئەکا. چەندە گەورەو مەزن بوو، چەند

بیرباوەڕی خۆی لاگەورەو مەزن بوو. چەندە بە گەورەیی و مەزنی جێیهێشتین با هەرئەوەندەش گەورەو نەمربمێنیتەوە.

هاوڕێکانمان داوایانکرد بەر لە سێدارەدان چاویان پێیان بکەوێ و دواین قسەیان لەگەڵ بکەن.. هەموو زۆریان وت و سیخوڕەکان کەمیان بیست، ئەو رۆژە شەهیدان خاڵەشیهاب و جەعفەر عەبدلواحید، ئەنوەر زۆراب لە سێدارەدران هاوڕێ دارۆو من پێمان داگرت وازمان نەهێنا تا مۆڵەتیان داین بچینەلایان. ئێوارەبوو پێمان نایە ژوورەکانی سێدارە، لەهەموویاندا لە راڕەو بنمیچ و زەمینەکەشدا مەرگ پڕ بەزیندان لە رووی ژیاندا هاواری ئەکرد هەمووشتێ ساردوسڕو بۆنی خاکی لێ ئەهات زایەڵەی سرودی ئەو کەڵە پیاوانە تەپڵی ئاهەنگی (ئازادی خواین کوردین ئێمە) دژی بەدیلی و ژێردەستی ئەدا، ئەو دەنگە دلێرەی ئەوان چرای تاریکستانی زیندان بوو، تاگەیشتینە لایان دەنگی سرودیان کزنەبوو سڵاومان لێکردن و توند بە کەلەپچەو زنجیرەوە بەدەستی پۆڵاین، یەکەیەکە دەستیان گوشین چەند ساتێ بەرلەگەیشتنی ئێمە زەماوەند تەواوبوبوو کەس وکار بڵاوەیان لێکردبوو، چونکە خاڵەشیهاب داوای کردبوو کە کەس بۆیان نەگری، بەڵکە هەڵپەڕکێ بکەن و روخۆش بن بوارنەدەن دوژمن هەست

بەسەرکەوتن بکاو پەژارەش ورەی کەس‌وکاری هەڤاڵانمان بنەوێنێ، زۆری نەبرد لەو خۆشەویستی‌و سام‌و دڵەڕاوکێیەی ئەو چاوپێکەوتنە شایستەیەدا، مفەوەزە ئەمنەکەی یاوەرمان شەرم دایگرت‌و وتی ببەخشن من بەجێتان دێڵم، ئازادبن. بەلامانەوە سەیربوو، بەڵام بەجێیهێشتین لەو چەند دەقیقەیەدا، هاوڕێ جەعفەر نوکتەیەکی خۆشی گێڕایەوە هاوڕێ ئەنوەر دەریایەك دڵسۆزی باڵایەکی بەرزی ورەی نیشاندایین لەوەش زیاتر خاڵەشیهاب زنجیرەیەك ئامۆژگاری بەنرخ‌و رەوانی کردین. وتی من ئاسوودەم بە شەهیدبونم دەستی براکانم لەو شاخانە ئاواڵەترئەکەم ڕێکخستنەکانمان زیاتر ترسیان ئەشکێ، چونکە ئەوان تا ئێستا لەترسی ئەوەی ئێمە لە سێدارەنەدەن لەگەڵێ چالاکی خۆیان پاراستووە ئامانەتی هەموو هاوڕێیان‌و ئەم ڕێبازە. تکام وایە نرخی یەکێتی خۆتان‌و براتان‌و قەدری مام جەلال بزانن، زۆربەمان ئازادین لە شارو لەشاخ کارئەکەین، ئێوەش ئازادئەبن بیرتان نەچێ کە ئەم دوژمنە بەزەبروزەنگی شۆڕشگێڕانە لەناو ئەچێ، چیتان پێئەکرێ بۆ پەرسەندنی خەباتی چەکدارانە درێغی مەکەن قسەوباسی خۆش‌و لەمەڕ پەیوەندی برایانەو شەخسی زۆریشی لەگەڵ هاوڕێ

دارۆو من کرد. دواقسەش پێیوتین: بۆ ئەوەی کەڵ بژین کەم ئەژین.

هێشتا زۆر بەسەر شکستی ١٩٧٥دا تێپەری نەکردبوو ئازارو ئایندەی نادیاری لەگەڵ ئازارو ئایندەی تاریکو پڕ مەترسی زیندانا تێکەڵ بوبو، زیندانی سەقز قەرەباڵغ بوو تەنها لە ڕاڕەوەکەی دەرەوە جێگەی ئێمە هەبوو. سەرەوەی ئێمە لە هاوڕێیان عومەری سەید عەلی، عەلی بچکۆڵو من لەگەڵ شەهیدان خاڵە شیهابو جەعفەربووین کابرایەکی (گەردن کولفەت). لە ژووری تایبەتو هەڵسوکەوتی لەگەڵ زیندانیەکانو هی ئەوانیش لەگەڵ ئەو لە سەرۆکی زیندانیەکان ئەچوو، تەنانەت پاسەوانەکانیش لەبەر سڵکردنەوە رەفتارێکی تایبەتیان لەگەڵ ئەکرد ناوی (عەباس قوچانی بوو) گەرچی تلیاکی ئەکێشاو، هیرۆین، جەستەو بازوی بەهێزیان پوکاندبوەوە، بەڵام هێشتا هێزو توانای زۆری مابوو، رۆژێك لەبەرچاوی خۆمان بەئاسانی کەلەپچەی هەردوو مەچەکی بەئاسانی بچڕاند. هەرلەیەکەم رۆژەوە بەپیرمانەوەهاتو لە ژوری خۆی لە جێگای باشی زیندان جێگەی بۆ زۆربەمان کردەوە- لەناو زینداندا میوانداری باشی لێکردین. لە یەکەمین قسەوباسدا کەوتە ژێر تەئسیری قسەو کەسایەتی خاڵە شیهابو باسی خۆی

بۆكردين كە ماوەيەكى زۆريش لە تاريكى زيندانى (قزل قلمەو) زيندانى تريش بوە. لەگەڵ هاورێ زيندان بوە ئەودەمە لەسەر دزى گيرابوو كە پرسيارمان لێكرد بۆچى دزى كردوە؟ لە وەڵامدا وتى: ئەشێ تامردن تەماشاى تەلارى خۆاپێداوان بكەمو بڵێم ماشاالله. ئەم كابرايە لەزيندانيشدا حەبى تايبەتى (مخدرات)ى ئەخواردو خاڵە شيهاب هەميشە ئامۆژگارى (عەباسى) ئەكرد كە دەست لە كێشانى ئەو شتەخراپانە هەڵبگرێ: كارێكى زۆرى كردبوە سەرى تا لەهەفتەى سێيەمى ئاشنايەتيدا بەجۆرێ كارى تێكرد كەدەستى لە (مخدرات) هەڵگرتو وازى لێهێناو تانزيك گوێزانەوەمان ئەو حاڵە درێژەى كێشا.

چەندجارێك سەرۆكى زيندان لێكۆڵينەوەى لەگەڵ كردين هەموو جارێ ئەوەمان دوپات ئەكردەوە كە ئێمەش پێشمەرگەبووينو رژێمى عيراق ئەيەوێ بمان گرێت چونكە گوشارى دەست پێكردۆتەوە، ئەويش بەرەزامەندى وەڵامى نەئەدايەوە لە زيندانى سەقزەوە چەندجارێك سكاڵامان بەرزكردەوە بۆ دەسەڵاتدارانى ئێران كە تەسيلم بەرژێمى عيراقمان نەكەنەوە چەندە بۆمان باسكردن كەئەو رژێمە دڕندەيەو مەترسى ئەوەهەيە بمانكوژێ، هيچ گوێيان لێنەگرتين.

سەرۆکی زیندان هەموومانی دابوو بەدادگا تا بەتاوانی بەزاندنی سنور بەدزیەوە دادگایمان بکات.

ئەوکاتە حەوت هاورێ بووین (شەهیدان خالە شیهاب، جەعفەر عەبدولواحید، عومەری سەید عەلی، عەلی بچکۆل، ئەرسەلان بایز، ئاوات عەبدولغەفورو من) دەست بەکەلەپچەو لە ژووری دادگادا بە حاکمەکەیان ناساندین سەرەتا لێمان ووردبوەوەو یەکەیەکە پرسیاری لێکردین لەوەلامەکانمان لەوەحالی بوو کە ئێمە دەستەیەك تێکۆشەری کوردین، ئیتر پاسەوانەکانی لە ژوورەکەی کردەدەرەوەو رووی تێکردین: منیش کوردم خەلکی مهابادم باسی خۆتانم بۆبکەن. شەهید شیهاب وەلامی دایەوە: ئێمە پێشمەرگەبووین چەند مانگێکە وەکو ئەزانی شۆڕشەکەمان فەوتاو بەوەدەردەچوو کە ئەیبینی، ئێمەش ناچار گەڕاینەوە شارەکانی خۆمان بۆ عیراق دیارە نەتان توانی لەئێران بحەوێنەوە؟

-نەخێر رژێمی بەعس ویستی بمانگرێ، ئێمەش لە دەستیان هەلاتوین بۆ ئێرە، گەرئەکرێ رێگەمان بدەن دەربازبین بچینە دەرەوەی ئێران بۆ ولاتێکی تر یاخود بە پەنابەر قبولمان بکەن.

-لەوەئەچێ سووربن لەسەر تەسلیم کردنەوەتان.

-ئەتوانی چیمان بۆبکەی؟

-ئێمەش وەك ئێوە دەردەدارین ئەو ناخۆشیەی ئێوە هی هەموومانە ، ناتوانم هیچتان بۆبکەم.

-چارەچییە ، خۆت ئەزانی لەوێ لەسێدارەمان ئەدەن.

-من ئەتوانم لە (١١) ڕۆژ تا یەك ساڵ حوكمتان بدەم، چەندە بۆ ئێوەباشە ، ئەوەندەتان حوكم ئەدەم.

-لەناوخۆماندا كەوتینە قسەوباس و لێكۆڵینەوە، بۆئەوەی هەم دەرفەتی تەقەلای ترمان بمێنێ كە بەپەنابەر قبوڵمان بكەن، هەم ئەگەرنەكرا لە كاتێكی وەهادا تەسلیمی عیراقمان بكەنەوە كەئەو شۆڕشەی بەدەستەوەبوو، واكڵپەی نەسێنێ كە هەلومەرجی سزادانمان (لەوێ) سەخت بكات.

بۆیە ڕێكەوتین لەسەرئەوەی (٤) مانگمان حوكم بدات ئەویش بەقسەی كردین، بەڵام هەرتەسلیمان ئەكەنەوە.

پاش هەوڵێكی زۆر، لەسكاڵاو نامەنووسین بۆ هەموودەسەڵاتو دەزگا تایبەتیەكانی ئێران لە دەربازبوون نائومێدبووین ڕۆژی ١٩٧٥/١٢/٢١ لە سنەوە بەرەو مەریوان ڕاپێچیان كردین لەوێ لەسەربازگەیەكدا زیندانێكی تایبەتیان پێبەخشین، ئەفسەرێكی پایەبەرزو پاشان ئەفسەرێكی لاو هاتن قسەیان بۆكردین، ئیتر بە

تەواوی دڵنیابووین کە تەسلیم بە رژێمی عیراقمان ئەکەنەوە، ئەو ئێوارەو شەوە شەهیدان (خاڵە شیهاب و جەعفەر عەبدولواحید،و هاوڕێیان عومەری سەید عەلی و، عەلی بچکۆل، ئەرسەلان بایز، ئاوات عەبدولغەفورو من) پێکەوە روو لە چارەنوسێکی رەش بووین دەمارەکانمان گرژبووبوون. بەپەلە بەناو زیندانی خاڵیدا هاتوچۆمان ئەکرد. جاروبار ئەوەستاین خڕئەبوینەوەو قسەمان ئەکرد خاڵە شیهاب لە هەمووومان هێمن تربوو ئارامتر خەریکی بیرکردنەوەبوو ئێمە دووبەدوو یان زیاتر خەریکی تەگبیربوین لەناکاویش لەیەکتر ناڕەحەت ئەبووین. ئای کەشەوێکی ناخۆش بوو بیرمان لەسەرهیچ وشەو رستەو نەخشەیەك راگیرنەئەبوو. شەو درەنگ خاڵە شیهاب هەموومانی کۆکردەوە، وامئەزانی مەفرەزەیەك پێشمەرگەی گەمارۆدراوین ئەمانەوێ باشترین رێگا بۆمەرگی خۆمان هەڵبژێرین خۆکوژی یا بەرەنگابوونەوە، تا خاڵە شیهاب وتی: ئێمە ئەم رێگەمان هەڵبژارد بەنیازی ئەوەی بگەینە هاوڕێکانمان لە دەرەوە. هەم پەلەبکەین لە هەڵگیرسانەوە شۆڕشدا هەم کۆمەڵەو هاوڕێکانمان بپارێزین.

یەکێك قسەکانی پێبڕی و وتی: خەتای ئەو قاچاخچیە سەگ بابەبوو.

-وەختی ئەوەنیە چۆن ئەرکەکانمان تەواوبکەین.
-با نەخشەکەمان جێبەجێ بکەین، لە سەقز وتمان رائەکەین.
-گەر توانیمان رائەکەین نەشمان توانی ئەبێ بزانین کەئەو برایانەی گیراون چارەنوسیان هی کۆمەڵەش زیاتر بەدەستی ئێمەیە.
-گەر رابکەین.
قسەی من بۆ ئەو حاڵەتەیە نەتوانین.
-ئەی چی بکەین خاڵە شیهاب وەك فەرماندەیەکی مەفرەزەکەمان فەرماندەیەکی کارامەو ئازاو دڵسۆز زۆر بەهێمنی قسەکانی تەواکرد.
-ئەگەر (اعتراف) کرابو رەنگە هەندێ لەوانە قسەی درکاندبێ ئەبێ ئێمە ئازاو ژێر دیفاع لە بیروباوەڕی خۆمان بکەین نهێنیەکان بپارێزین.
-یەکێك وتی هەرئەبێ رابکەین.
-هەولبدەن بەهەموو تواناتانەوە باسی (ئابونە)و (کۆبونەوە) بەدرۆبخەنەوە، وادەربخەن تەنها ئەوەی ئێمە یەك (تیار)ی فیکری بووە، رێکخستن نەبووە (مەسەلەی رێکخستن مەسەلمێنن، چونکە ئەوە راتان ئەکێشێ بۆ پرسیاری ترسناك و بێ کۆتایی، گەر قسەکرابوو ئێوە

مەسئولیەت هەڵبگرن منیش مەسئولیەتی هەمووتان ئەگرمەئەستۆ. بەڵام نهێنیەکانی ڕێکخستن مەدرکێنن. بەوشێوەیە درێژەی دا بەقسەکانی تا دڵی قایمترکردین و دەماری خاوکردینەوە، شەهید جەعفەریش دەمبەخەندەو دڵپڕ لەوره نوکتەیەکی بەسەرداهێنا تەم و تاریکی بەردەممان ڕەویەوە. هەندێ وێنەم کێشابوو بەدیاری دام بە ئەفسەرێکی لاو کەچەندجارێ هاودەردی نیشاندایین.

لەئەمنی سلێمانی بەچاوی بەستراوەوە، بەناو دەنگەدەنگی دەرگای ئاسن و هاتوچۆی بێسەروبەری خۆنواندنی ئەمنەکان و شیرەشیری بێجێی پاسەوانەکاندا (شەهید شیهاب و هاوڕێیان عومەری سەیدعەلی و عەلی بچکۆل و من) لە ژورێکی ساردو بێ ڕایەخ فڕێیان داین بەدەنگێکی خۆش و ئاشنا هاوڕێیەکی گیراو. بە ئاهەنگێکی خۆش گۆرانی ئاسا چەند ڕستەیەکی بەگوێماندداو وتی: (شیرین بەهارە بەهاری شادان... قسەمان نەکردوە بەقامچی لێدان، لە پرسیاری ئەو دڵت نەترسێ.. هیچ کەسێ لەم ناوە ئێوە ناناسێ) خاڵە شیهاب وتی: ئەوە (عەلی)یە. زیاتر لە دووسەعات بەو جۆرەماینەوە، لەو دەرفەتەدا کە زانیمان کەس لەدەورمان نیە کاتی نان خواردنی ئێوارەبوو کاک شیهاب وتی: لە هەرجێگەیەك بانگیان کردن بڵێن

ئەمانەویَ لەگەڵ بەڕێوەبەری ئەمن قسەبکەین، واباشترە، لەسەر قسەکانی بەردەوامبوو (لە ئێستاوە بیری خۆتان کۆبکەنەوە هەوڵبدەن کاربکەنە سەر بەڕێوەبەری ئەمن و گویَ گرەکانتان). گەر گوێمان لێبگرن. وەکو ئەوسا پێم وتن لەبیروباوەڕی خۆتان لە بۆچونەکانتان بەرگری بکەن ئێستا شارەکە هەمووی زانیویانە ئێمە لێرەین.

زۆرکەس بۆمان تیَ ئەکەون لە پێنجوێن باش کارمان کرد. کە بانگیان کردین بۆ پرسیار سوربین لەسەرئەوەی قسە بۆ بەڕێوەبەری ئەمن بکەین. پاش هاتوچۆی ئەفسەرەکان و ئەمسەروئەوسەرکردن بەچاوی بەستراوەوە بۆ شوێنێکی تر کێشیانکردین وتیان بۆلای بەڕێوەبەرئەچین یەکێك لە کۆتایی ژوورەکەدا بەدەنگێکی لە خۆڕازی قسەی لەگەڵ کردین یەکێکمان پێمان ووت: ئێمە میوانی تۆین ئاخۆ تۆ بەم جۆرە پێشوازی لە میوان ئەکەی پاش ئەو قسەیە چاویان کردینەوە، ژوورەکە هەشت کەس پاك و خاوێنی رەنگ لێپرسراوی لێدانیشتبوو. بەڕێوەبەر فەرموی لێکردین و ئێمەش لەسەر کورسی و شوێنە خاڵیەکان دانیشتین.

تێکڕا بەجۆریَ قسەمانکرد شەهید شیهاب ئەوەنە سەرکەوتوو رێبەری قسەکانی کردین و هەمووی پێکەوە

گرێدایەوە کە ئەتوانم بڵێم یەکێك بوو لە جوانترین دیفاعی تێکۆشەرەکان لە رووی رژێمدا قسەکان کاریگەرو رۆشنبوو بەرنامەیەك بوو بۆ چارەسەری ئەو دەلاقە گەورەیەی کە لەنێوان کوردو عەرەبدا. یەکێك لە دانیشتوان حاکم (تحقیقێکی) کوردبوو کە بۆ گەلێ کەسی گێڕابۆوە لەوانەی ئەم دیمەنەی بۆ باس کردبون کاك (شازاد صائیب) بوو، ئەوانی تریش لێپرسراوانی حزبی بەعس و (بەرەی نیشتمانیو نەتەوەی) بوون ئەو دیفاعو قسانە بە درێژایی مانەوە لە سلێمانی رێزی زیاترکردین.

لەسەرداوای ئەمنی عامە پەل بەستیان کردین بەرەو بەغدا، لەدوو ئوتۆمبیلدا دابەشیان کردین، چەند ئۆتۆمبێلی پاسەوانیشیان لەگەڵ ناردین لە رێگە خاڵە شیهابو کاك جەعفەر کەوتبوونە ئۆتۆمێلی لێپرسراوی قافلەکەمان کە ئەفسەرێکی لاوبوو ناوی (نقیب کەریم)بوو، ئێمەش لەپشتی پیکاپێکدابووین، جێگەمان زۆر سەغڵەتو ناخۆش بوو واپێ ئەچوو قسەوباسیان لەگەڵ نەقیب کەریم دامەزراندبێ لەوەش دڵنیابووم کە قسەی لەگەڵ بکەن کارێکی ئەوتۆئەکەن گەلێ بیری چەوتی راستبکەنەوە، بەڵام دەرکەوت زۆرلەوە زیاتر کاریان تێکردبوو.

هەواڵنامەی کتێب

له (دوز) لایاندا بۆنان خواردنی نیوەڕۆ، درەنگ ئێمە لەسەر مێزێکی گەورە پێکەوە دانیشتین نەقیب کەریم هاتە لامان وتی: کەلەپچەکانی دەستتان ئەکەمەوە نانێکی باشتان ئەدەمێ، بەڵام تکایە رامەکەنو نان بڕاوم مەکەن. دڵنیابە ناتوانین لەناو ئەو هەموو پاسەوانەدا رابکەین لە قسەکانی بەردەوامبوو وتی: زۆربەداخم کە ئازادکردنتان بەدەست من نیە، شەهید جەعفەر وەڵامی دایەوە، خۆزگە بەدەستی تۆ بوایە نەقیب کەریم درێژەی دایە بەدەنگێکی نزمتر لەجاران وتی: من ئەتوانم خزمەتێکتان بکەم، کارێکی وائەکەم نیوەشەو بگەینە بەغدا، لەوێ ئەفسەری خەفەری سەرخۆشی بێتاقەتە ئەمڕۆ پێنجشەممەیە.

-سودی چیە؟

-لای کەمی ئەمڕۆ لە رێگەوە پرسیارتان لێناکەنو ئەشکەنجە نادرێن، سبەینێش هەینیە کەسی والەوێ نیە بۆخۆتان پشوئەدەن.

-سوپاست ئەکەین، بیرمان ناچێتەوە.

-دووبارە تکا ئەکەم بیر لە راکردن مەکەنەوە، چونکە ناچارئەبم لەبری خزمەتتان واجبی کارەکەم جێبەجێ بکەم.

-نیوەشەو گەیشتینە ئەوێ ئەفسەری خەفەر کەخەوتبوو خەبەریان کردەوە بە بۆڵەبۆڵ بێ ووردبوونەوە رەوانەی کردین

هەواڵنامەی کتێب

بۆ (الموقف العام) و لەوێ تێکەڵ هەموو گیراوەکانیان کردین سەرفرازبێت نەقیب کەریم چەندە خزمەتێکی گەورەی کردین لەوێ تێکەڵ هاوڕێ گیراوەکانمان بوین، دەرفەتێکی زێڕینو گەورەمان دەستکەوت، ئەوشەوەو هەموو ڕۆژی هەینی، ٣ سەعات خەریکی تێگەیشتن بووین لە ئیفادەکانو وەزعەکە، لەو ماوەیەدا نەخشەمان دانا چی بڵێین، چۆن ئیفادەی ئەوانی تریش ڕاست بکەینەوە، بەداخەوە ئەو شەوە تێگەیشتین ئەو دوو ئەندامەی مەکتەبی سیاسی (الحرکە الاشتراکیە العربیە) کە گیرابوونو بەڵگەیان پێگیرابوو دۆستی ڕێکخراوەکەمان بوون، قسەیان لەسەر شەهیدان (خاڵە شیهابو جەعفەر عەبدولواحید، ئەنوەر زۆراب) کردبوو کە گوایە لە سوریا چاویان پێیان کەوتووەو لەگەڵ هەڤاڵ مام جەلالو سەرکردەیەکی تری عەرەبی خاڵە شیهابیان دیوە، ئاگاداری سەفەری شەهید جەعفەر بوون بۆ سوریاو نامەشیان لەوێ بۆهێناون هەروەها بۆ شەهید (ئەنوەر)یش ئەوسا تێگەیشتم کە ئەو سێ هاوڕێیەی بە تۆمەتی گران کەوتونە خانەی سزادانی بەندەکانی (ئەمنی خارجی) تەگبیرمان لە هەموو ئیفادەکانمان کرد، بەڵام ئەو کەلێنە هەرمایەوە.

هۆڵی گشتیو ژورەکانی (ئینفرادی) ئەمنی عام، ئەو شوێنەبوو کە ئەندامو کادرو ئەندامی سەرکردایەتی زۆربەی حزبو ڕێکخراوە سیاسیەکانی عیراقی تیاکۆکرابووە، لەوێ ئۆپۆزیسیۆنی ڕاستەقینە باشترئەبینرا ڕەنگە ئەو ختووتە کەموکورتەی لە ئیفادەی گیراوەکانی ئەوێدا هەبوو. تەماشاکردنو لێوربوونەوەیان بۆ سەرانی ڕژێم مایەی زەنگی مەترسی بووایە، بۆنەیارەکانیشی مایەی دڵخۆشی و ئومێدبوایە، هەرلە (عبداللە علوم السامرائی) کە ئەندامی سەرکردایەتی حزبی بەعس بوو تا ئەگاتە سەرانی ناسیۆنالیستی عەرەبو لایەنە ئاینیەکانو کۆمۆنیستوکوردو ئەفسەرەگەورەکانی سوپا هەموو لە ژێرباری دارکاریو ئەشکەنجەدا یەك دەنگیان ئەهات هاوار، هاوار لە دەستی ئازارو لە ڕووی زۆرداریدا. ژوری (انفرادی) ئێمەش لەتەنیشت ژوورەکانی هاوڕێکانمانەوەبوو. خاڵە شیهابو کاك ئەرسەلان بایزو بەندە بۆ ماوەیەك لەیەك ژووردابووین پێکەوە ئەوماوەیە بۆ هەردوکمان قوتابخانەیەك بوو هەم لەسەردەستی خاڵە شیهابدا دەرسی زمانمان وەرگرتو هەم لە سەردەستی بەعسدا چەنددەرسێکی مەشقی خۆڕاگرتنو بەعس ناسینمان وەرگرت. ئەگەرچی جێگەکەمان تەنگەبەرو

ترسناك بوو. بەرۆژ لە بەرچاوی یەكتری ئازاریان ئەدایـن. شەوانەش لەخۆشی بەیەك گەیشتنەوە چاوپێكەوتنەوە بە هاوڕێكانمان و گوێگرتنمان لە بیرەوەریەكانی خاڵە شیهاب. تادرەنگ خەومان لێنەئەكەوت.

درەنگە شەوێك لاوێكی عەرەبی تێهەڵدراویان كرد بەژورەكەماندا دیاربوو تا ماندوبون ئەشكەنجەدرابوو، ئەو لە ئێمە سڵی نەئەكردەوەو ئێمەش لەو چاوبڕكێی هەستو زنجیرەیەك پرسیار پردێكی لە نێوانماندا دروستكرد. بۆمان دەركەوت كە میوانەكەمان كۆمۆنیستە، گۆڵچی تیپی هەڵبژاردەی تۆپی پێیە لە عیراقدا بەناوبانگ و ناسراوە، حزبەكەی لە دەرەوەی زیندان هاوكاری حزبی بەعسە لەبەرەی سیاسی حوكمڕانی عیراقدا تێكۆشەرەكانیشی وەك ئەو میوانی ئەشكەنجەن بۆی باسكردین كەناچاریانكردوە دان بەوەدابنێ كەپاشی ساڵی ١٩٧٤ و بەشداری حزبی شیوعی لە جەبهەی بەعسیاندا لەگەڵ (بەشار) و هاوڕێكانی تریاندا كارییانكردووە لەناو حزبی شیوعیدا.

خاڵە شیهاب راچڵەكی وتی: بەدبەخت. گەر ئەو ئیفادەیە وابمێنێتەوە ئەوا حوكمی سێدارە مسۆگەرئەكەیت.

-چارچیە؟

-ئیفادەکانتـان بگـۆڕن ئەوانـەی لەگـەڵ تۆهـاتن لـەم ژورانەی تەنیشت ئێمەدانران.

-بەڵێ ئەوانە هاوگرفتی منن ئەبێ ساڵی ١٩٧٤ بکەین بە ١٩٧٢ ئێمە وتومانە تەنها مانگی ئەیلول تـا تـشرینی دووەمی ١٩٧٤ پێکەوەبوین‌و کارمان کـردووە بیکـەین بـە ١٩٧٢ ئەکاتـە پـێش مـۆرکردنی بڕوانامـەی جەبهـەی بەعسیان ئەوسا بەیاسـا نـاتوانن جگـە لـە زینـدانیکردن حوکمی ترتان بدەن. ئەو شەوە بە ئاهەنگی گـۆرانی، بـەڵام بـەزمانی کـوردی بـە هاوڕێیـان (جەعفـەرو، ئـاوات عەبدولغەفور، عومەری سەید عەلی‌و عـەلی بـچکۆڵ‌و بـە هاوڕیانی قاوشی گشتیمان وت قسەمان هەیە بۆئەو میوانە تازانەی کۆمۆنیستەکان، پێیان ڕابگەیەنین ئەو شەوەو ڕۆژی ئایندە گەلێ جار خاڵە شیهاب بەدەنگێکی ئاشنا بەمارشـێ بە ئاهەنگێکی گۆرانی کوردی ئـەیووت: هۆهـۆ جـافر بـە میوانەکانتان بلێن گـەر بـانگکران لـە قـسەکانیدا سـاڵی ١٩٧٤ بکاتە ساڵی ٧٢... براکەم ئازیزەکەم... ئـای ... ئـای ساڵی ٧٢ باشەو ساڵی ٧٤ ئەیان کوژێ. لەوەڵامیشدا کـاک جەعفەر بەدەنگێکی بەسـۆزو لێـزان بـە ئاهـەنگی خـۆش پرسیارەکانی ئەوانی ئـەنارد لەولاشـەوە هـاوڕێ ئـاوات یـا عومەری سەیدعەلی بەو دەنگـەیان کـەخۆیان لایـان وابـوو

خۆشە هەماهەنگی پرسیارەو وەڵامیان ئەکرد بەگۆرانی لە ئەنجامدا خالە شیهاب بەگۆرانی ئیفادەی بۆ هەموویان ڕێکخست. ساڵێك زیاتربوو ڕۆژمان لە زیندانی ئەبوغرێبدا ئەژماردو بەدەمو چاوی تازە ئاشنابووین کە (کاظم خلف)ی گۆڵچی تۆپی پێم لە (ق ە)دا تووشی بوو پرسیارم لێکرد ئەی هاوڕێکانتان لە کوێن وتی: هەموو زیندوون لە (م)ولە (ق)ولە (م) جەوری زیندان بەسەرئەبەن.

خانوەکانی تایبەتی ئەشکەنجەدان، چەند کۆلانێك دوربون لە شوێنی گرتوخانەی ئەمنەوە. ئەم بەڕواڵەت ساختمانێکی چەند نهۆمی ڕێكو پێك بوو ئەوانیش لەناو ماڵاندا هەریەکەو لە کۆلانێکدابوون بە گوێرەی بەشەکانو حزبەکانیان. گەرچی کەس لە ئێمە بەچاکی ئەو خانوانەی نەدیوە چونکە هەمیشە بەچاوی بەستراو نێچیری ئەشکەنجەو میوانی ئەو جەلادانەبووین. ژورەکانی (ئینفرادی) لە چاو ئەو دۆزەخەی ئەشکەنجەدان تەلاری پشودانو لانەیەکی ئارامبون، کاتێ ئەشکەنجە دیارنەبوو هەندێجار لەگەڵ نانی بەیانیدا، یاکاتی قاوەڵتی هەندێ جاری تر لەگەڵ یەکەمین نانی ئێوارانداناویان ئەخوێندینەوە ئەو جارانەش کەشەو درەنگ بوایە

هەرکەس گوێی لەناوی خۆی بوایە سامێکی زۆر جەستەی دائەگرت.

لەشوێنی خۆمانەوە بە ئوتۆمبێل ئەیان بردین بۆ ئەشکەنجەدان ئەو رۆژە کوتەك لەسەر هاوارێ ئەرسەلان بایزبوو. لە جێگەیەك ئێمەیان بەپەنجەرەوە بەستەوەو نزیك لە ئێمە ئەشکەنجەیان ئەکرد تا کاری دەرونی بکاتە سەرمان بەدەنگی هەناسەو نەرمەکۆکەدا ئەمزانی کە خاڵە شیهاب لە تەنیشتمەوە هەڵواسراوە بەپەنجەرەیەکەوە قامچی ئەوان بەهەموو توانا شیریخەی لە ئەرسەلان ئەهێنا ئەوەدەمە لە هەمووومان کەم تەمەنتربوو هاواری بڵندی ئەکرد ئێشی ئەگەیانە دڵمان.

کاکە شیهاب لەگەڵ ئەو بروسکانە لەم سەرەتادا کە رویان تێئەکردو بەتەنها بەدڵ پێمان ئەزانی زوو زوو ئامۆژگاری بلاوئەکردەوە هیچ نیە گوێ مەدەنێ خۆی هاوارئەکات لەسەر ئەو بۆڵەبۆڵەی لای ئەوان مانای نەبوو گەلێ ناخونەکی بۆکس و سەرەقامچی ئەخوارد تا ئەرسەلان لەگەڵ یەك هاواری بڵندا لەناکاو کپ بوو، دەنگە دەنگی ئەمنەکان وای گەیاند کەوامزانی مرد. کە گەڕاینەوە ئەرسەلان وتی ئاوات فێری کردم وابکەم، باشبوو ئیتر وازیان لێهێنام. لەناو ئوتۆمبێلەکەدا دەست بەکەلەپچە خاڵە

شیهاب کەفرسەتی هێنا بەم دەس و ئەودەستی دوانمانی گوشی وەك بیەوێت هەم پیرۆزبایمان لێبکات هەم هێزمان بداتێ لە شوێنەکەی خۆشمان بەرەوانیو بە گۆرانی بە هەمووومانی وت هەرکەسێ باری گران بوو بیخاتە ئەستۆی من.

دوایین ساڵی خوێندنم بوو لە زانکۆ. لەبەغدا عەسرێك لای هەڤاڵ مام جەلال خاڵە شیهابم دی لەسەر کوردو بەیانی ئازارو حکومەتی بەعس قسەوباس گەرمبوو بەلای منەوە باسێکی تازەو لۆجیکی بوو. ئەوکاتەش هەڤاڵ مام جەلال لەهەر هێزی بەرەی نیشتمانی دەرسی پێئەوتینو لەو دەرسانەدا دەیان پرسیاری، چی بکەین، ئەوە روژە بەشوێن یەکێك لەو پرسیارانەدا شوێن خاڵە شیهاب کەوتم. چەندرۆژێك لەسەریەك خولیامان ئەنجامی ئەو باسانەبوو. بەرەحمەت بێ کاك (فازڵ مەلامەحمود) سێهەمی کۆڕەکەمان بوو کە جاروبار سەردانی هەڤاڵ مام جەلالمان ئەکردو پرسیاری ئایندەی کوردو رژێمی بەعسمان لێ ئەکرد. ئەمانویست ئەوەندەی ئەکرێ بتوانین ئاسۆی مەسەلەکەمان باشتربببینین وەرامەکانی مام جەلالیش هاندان بوو بەرەو بیری نوێ. یەکێ لە رۆژانی سەرەتای مایس ١٩٧٠ لە

وەزارەتی بلدیات کارمەندبووم کاك (فازڵ) میوانمبوو کە خاڵەشیهاب سەردانی کردم لە ژورەکەمدا درێژەی قسەکانی ڕۆژی رابردوو دامەزرایەوەو هەرلەوێ خاڵە شیهاب وتی:

ئەبێ ڕێکخراوێکی سیاسی نوێ دابمەزرێنین ڕێکخراوی بیری نوێی ڕەنجدەران بێ‌و بە بیروباوەری ماوتسی تونگ بەمارکسیزم- لینینیزم ڕێنوێنی خۆی بکات بڕیارماندا بچین لەگەڵ هەڤاڵ مام جەلال قسە بکەین هەرئەوڕۆژە گرێی رازەکانمان بۆ کاك (دلێر سدیق)ی ئەندازیار کردەوە لەگەڵمان هات. پاش باسکردنی نیازەکەمان بۆ مام جەلال‌و ڕەزامەندی ئەویش لەسەربیری ئەوکارە شۆڕشگێڕیە ئامۆژگاری کردین کە لەگەڵ هەموو برایانی تر قسەبکەین ئەوسا کۆبونەوەیەك بکەین بۆ: دانانی بەرنامەیەکی ڕۆشن بۆ خەبات‌و ڕێبازی ڕێکخراوەکە.

-پەیڕەوەی ناخۆ

-نەخشەی کارکردن لەو هەلومەرجە ناسك‌و دژوارەدا.

-دیاریکردنی سەرکردایەتی ڕێکخراوەکە.

-ئەودەمە شەپۆلێکی فراوانی چەپخوازی لە کوردستاندا پەرەی سەندبو دەستەیەك لەوانە لەدەوری مام جەلال بوون.

پەیوەندییەکان لەگەڵ هێلدمان

دەستەیەکی تر لەدەوری گۆڤاری رزگاری لەدەوری کاک نەوشیروان بوون. دەستەی خوێندکارانی زانکۆش هەبوون دەستکرا بەپەیوەندیو بیرراگۆڕینەوە. کاک فازڵ بیروڕای مام جەلالو ئێمەی بۆ کاک نەوشیروان برد، بەڵام بەداخەوە هەم ئەو وەرامەکەی واهێنایەوە کە کاک نەوشیروان لە دەستەی دامەزرێنەرو سەرکردایەتیەکەیدا بەشداری ناکا، بەڵام هاوڕێکانی هانبدات کە بەشدارو هاوکاری بکەن. هەم بەهۆی ئەوەی کە فەرمانی گرتنی دەرچووبوو خۆی شاردبووەوە بەشداری کاک نەوشیروان وەك چاوەڕوان ئەکرا سەری نەگرت. خاڵەشیهابو من لەگەڵ ئەوانەدا کە مام جەلال قسەی لەگەڵ کردبوون قسەمان تەواوکرد هاوڕێیان (فوئاد قەرەداغیو رەفعەتی مەلا) ئێمەش لەگەڵ خوێندکاران هاوڕێیان شاسوار جەلال (ئارام) جەعفەر عەبدولواحید، دارۆشێخ نوری، مامۆستا عزیز، سالار عەزیز، محەمەد قەرەداغی، نەرمین عوسمان، پرشنگ محەمەد، شێخ محەمەدی چینی قسەمان کردبوو بەیەك لە سلێمانیش هاوڕێیان ئاوات عەبدولغەفور، فەوزی مەلا مەحمود، عومەر سەید عەلی مامۆستا جەمال تاهیر، دلێر تاهر) قسەمان کردبوو بەیەكو هەریەکەش لەو هاوڕیانە

لەگەڵ ژمارەیەك قسەی کردبوو پاش زنجیرەیەك چاوپێکەوتنی بەردەوامی نێوانمان لە رۆژی ١٩٧٠/٦/١٠ لەماڵی خاڵە شیهاب لە بەغدا یەکەمین کۆبونەوەمان کرد بە ئامادەبوونی هاوڕێیان (مام جەلال، خاڵەشیهاب، فوئاد قەرەداغی، دلێر سدیق لەو کۆبونەوەیەدا.

-هێڵە گشتیەکانی بەرنامە دارێژرا.

-خاڵەکانی ئامۆژگاری کارکردن دیاریکران زۆربەی مام جەلالو باقی کاك فوئادو من دامانڕشتەوە.

لەیەکەمین کۆبونەوە هەڤاڵ مام جەلال بەگشتی دەنگ بەسکرتێری کۆمەڵە هەڵبژێررا ئەویش خۆی بۆتەرخانکرد، گەلێ چەكو توانای خستەبەر دەستمان، تاهەندێکی بۆ رۆژی خۆی هەڵگیرێو رێکخراوەکانیشی پێچەکدار بکرێ. لە خانووەکانی (عرصات هندیە) لەکەڕادە خانویەکی بۆگرتین بۆ کۆبونەوەو کاری نهێنی زۆربەی کات هاوڕێیان (فازل مەلا مەحمود)و(دلێر سدیق) لەوێ بوون رۆژێکی هەینی لە کۆتایی ساڵی ١٩٧٠دا کۆبونەوەیەکمان بەست بۆ لێکۆڵینەوەی ئامانجو ماهیەتی کۆمەڵە. لەئەنجامدا دەرکەوت دووجۆر بیرکردنەوە لەناوماندا هەیە:

١- هاوڕێ فازڵو چەند کەسێکی کۆمیتەی سلێمانی بیرکردنەوەیەکی عیراقچیان هەبوو.

٢-بەسەرکردایەتی هەڤاڵ مام جەلال، خاڵە شیهابو هەموو ئێمە بیرکردنەوەیەکی کوردستانیمان هەبوو.

هەڤاڵ مام جەلال لەسەر زووساغکردنەوەی ئەم مەسەلە بنەڕەتیە بە ئوسلوبێکی دیموکراتی سووربوو بۆیە داوامان کرد هەموئەندامان بەنامە بیروڕایان لەسەر ئەم مەسەلەیە بۆ کۆمیتەکانیان بنووسن، ئەوانیش سەرکردایەتی ئاگاداربکەنەوە. لەئەنجامدا کاک فازڵو ١٢کەس لە کۆمەڵە چوونەدەرەوە، بەداخەوە لەگێژەنگی ئەو مەسەلەیەدا هاوڕێ فوئاد قەرەداخی کشایەوەو لەوساکەوە دورکەوتەوە.

هەڤاڵ مام جەلال سوربوو لەسەر پەروەردەکردنی هەموومان بەبیروڕاو زانیاری بەردەوام پرۆسەی فێرکردنو پەروەدەکردنی درێژەی هەبوو تەنانەت شانەکان ناونرابوون شانەی روناکبیری بۆقۆناغی ئامادەکردنو پێگەیاندن.

خاڵەشیهاب رۆڵێکی گرنگی لەو پرۆسەیەدا هەبوو شەوان هەفتەی دووجار کۆڕێکی فروانمان لە کەرکوك بۆئەو مەبەستە هەبوو کە شەهید ئازاد هەورامیو پاشان شەهید

ئـەنوەر حەسـەنو گـەلێجار شـەهید جەعفـەر لـە ئامادەبووەکـانی ئـەبوون بەتایبـەتی ئـەو ماوەیـە کـە خاڵەشیهاب دەستی لە کار هەڵگرتبوو، بەتەنها بۆ کۆمەڵە کاری ئەکرد، بەدزیەوە خەریکی کارکردن بوو بـۆ کۆمەڵـە لە ماڵی هاوڕێیان (ئیبراهیم جـەلالو فەیسەڵ تاڵـەبانیو حەمەکەریم کرێکار و لای بەندە ئەژیا. زۆربـەی ژیانی بـۆ ئەوکۆبونەوانە تـەرخانکردبوو. لـەوبوارەدا دەورێکـی گـەلێ دیاری هەبوو.

هێشتا کۆمەڵە ساوابوو. رێکخراوەکـانی لـە سلێمانیو هەولێرو بەغـداو دهـۆکو خانـەقینو کـەرکوك. خـورت و بەتەجروبەنـەبوون، بەباشـی بەهەموولایەکـدا پـەلوپۆیان نەهاویشتبوو خاڵە شیهاب وتـی: هـەڤاڵ مـام جـەلال وای لاچاکە سـەردانێکی بکـەم بـۆ دیمەشق لـەوێ لەنزیکـەوە لەسەر مەسەلەکانی گۆڕەپـانی ئێـرەو مەسـەلە تازەکـانی ناوچەکە قسەوباسی لەگەڵ بکەم.

-بەڵێ باشە ماوەیەکی زۆرە هەڤاڵ مام جەلال دورەلێمان تـەنها هـۆی مـشتومڕو بیروڕاگۆڕینـەوەمان نامەیـە.... ماوەیەك ئەمێنمەوە. باشتروایە، لە لوبنان دۆسـتمان هەیـە لـەناو فەلەستینەکانیـشدا تـۆش بیانبینیت چـاکە. لـەو

سەفەرەدا خاڵە شیهاب باشترو نزیک تر تەماشای ئەو شەپۆلەی چەپی کردبوو کە لەوێوە بۆلای ئێمەئەهات لەسەرگەلێ مەسەلەی گرنگ بەتێرو تەسەلی لەگەڵ هەڤاڵ مام جەلال قسەوباسیکردبوو- بەلام بەداخەوە هەندێ لەسەرکردەکانی ڕێکخراوێکی چەپی عیراقی ناسیبوویان لەوێ چاویان پێیکەوتبوو. قسەیان لەگەڵ کردبوو (کاتی گرتن ئەو دیدارەی ئەوانە کوشندەبوو).

بەهاری ساڵی ١٩٧٣ ڕۆژێکی سەرقاڵی کاکە جەعفەر خۆی بەماڵداکردو وتی: مژدەمبەرێ خاڵە شیهاب گەڕاوەتەوە. کەیوچۆن؟ دوورۆژە. لە ڕێگەی زاخۆ-موسڵەوە هاتۆتەوە، بە پەنهانی هاتۆتەوە باکەس نەزانێ چونکە بڕیاری وایە ئیتر بە پەنهانی کاربکاتو بەتەنها بۆ کۆمەڵەبژی هەربۆ ئەویش کاربکات.

لەوکاتەوە کەهات بۆ کەرکوکو لەوێ جێگەی خۆشکرد. لەسەرەداتا لە ماڵی هاوڕێ (ئیبراهیم جەلال) ناوبەناویش لەلای ئەبوشیهابو زۆربەی کاتیش لە ماڵی من بوو ئیتر بەڕاستیو بەجەختو هیمەتێکی زۆر شەوڕۆژ کەوتەکار بۆکۆمەڵە.

. پڕیاری بەشداربوونی لە شۆڕشی

هەفتەیەك لە سلێمانی لەنزیکەوە کێشە ڕێکخراوەییەکانی چارەسەرئەکرد، مانگێ لەکەرکوك دەورەی خەستی بۆ کادران ئەکردەوە یەك دووهەفتەش کۆمیتەی هەولێری بەسەرئەکردەوە. خاڵەشیهاب بوو بە خاڵەعوسمان و لەگەڵ کرێکار کرێکاری ئەکردو شانە، شانەش ئەگەڕا وەك و هەنگ شانەی بیرو زانستی بینائەکرد. بەوجۆرە مایەوە جارجارەش بەدزیەوە هاوسەرو منداڵەکانی ئەبینی، ئەوەندەی بە کۆمەڵەوە مەشغوڵ بوو زۆر لەوەکەمتر دڵی بەژن و منداڵەکانی دابوو، تا ئەوکاتەی بەهار هات و ڕژێمی بەعس لە بەڵێنەکانی ئازار پەشیمان بووەوە. خاڵە شیهاب وتی: کۆمەڵە لەسەر بنچینەی ئەم ڕاستیانە دامەزراوە کە ئەم ڕژێمانە ناتوانن کێشەی گەلان چارەسەبکەن بۆیە ئەبێ ئێمە لەتەك گەلەکەماندا، لەگەڵ شۆڕشەکەی بین، کۆبوینەوە، بڕیارماندا کە ئێمە زۆربەمان بچینە ناو هێزی پێشمەرگەوە، بەڵام خاڵە شیهاب لەگەڵ کاکە جەعفەر، ئەنوەر زۆراب، کۆمیتەیەك بۆ ڕێکخستنی شارەکان لەگەڵ هاوڕێیان ئاسۆ شێخ نوری، ئیبراهیم جەلال پێکبهێنن. ئێمە چوینە دەرەوە، دوومانگی نەبرد دوور لە

هەواڵنامەی کتێب

پێشمەرگە خۆی نەگرت (خالە شیهاب) هاتە دەرەوە پێکەوە لەوێ خەریکی شۆڕش‌و کۆمەڵە بووین.

ڕووناکی چرای ژوورەکەی هاوڕێ (ئارام) دەرەقەتی تاریکایی ئەو شەوەی دەربەند نەئەهات پانتایی نێوان خالە شیهاب‌و هاوڕێیان شاسوراو دارۆو لیدیاو من تا ئەندازەیەك ڕووناك بوو. ئەو ڕستانە بەدی ئەکرا خالەشیهاب لەسەر لاپەڕەی دەفتەرەکەی بەردەمی ئەی نوسیوە، بەڵام گۆشەکانی ژورەکەو هاتوچۆی هاوڕێ دارۆ بو ڕاڕەوەکە بەچاکی نەئەبینرا خالە شیهاب وتی: لە کاك ئیدریس واحاڵی بووین کە هیچ ئومێدی نەماوە. کاك (نوری)یش ئەوەی سەلماند کە کەسیان نیازی بەرگریان نیە بەڕاستی بڵاوەی لێوەکەن؟ بڕواناکەم!! بەڵێ دوابڕیار ئەوەیە بڵاوەی لێبکەن لیدیا هەڵی دایەو وتی ئەگەر ئێوە بڕیاری خۆتان جێبەجێ بکەن، ئەوانیش ناچارئەبن هەڵوێست بگرن... توخواوانیە؟

بەڵێ بڕیاری ئێمە ئەوەیە بەرگری ڕێکخەین.. ئەمڕۆ هاوڕێیان هەموو بڕیاری بەرگریاندا.. کۆمەڵە لە بەرگریدا گەورەتر ئەبێ هاوڕێ ئارام ڕووی کردە خالە شیهاب پرسی! کاك عەلی عەسکەری ئەڵێ چی؟ ئەڵێ ئامادەم بۆ بەرگری.. حەیفە ئەم شۆڕشە بڵاوەی پێبکرێ لیدیا دەستی برد بۆ

کیسە خەوەکەی وتی: شتەکانم باری ولاخێکە هەرچی پێویست بێ ئامادەی ئەکەم. ئەتوانم گوێدرێژکی بۆ پەیدابکەم هاوڕێ ئارام پێی وت! کەر یا ئەوەی تر؟

(ئەوان چی لەم هەموو چەکە قورسە ئەکەن). لەولاوە ئەم رستەیەی هاوڕێ دارۆ وەك سی خورمە خۆی کرد بەباسەکەدا بەتەمای هیچ نەبن هەرچی دەستئەکەوێ بیشارنەوە (کلاشنیکۆف، برنەو هاوەن) هەرچی کادرو سەرکردایەتی کۆمەڵە هەیە بە گوێرەی بڕیارەکە هاتبوونە پێنجوێن- کۆبونەوەی کۆمیتەکان لە پێنجوێن لە ماڵی کاکە حەمەی میرزا سەعید ئەبەستران راگیری لەسەر ئەوەکرا کە بەرگری بکرێت یان نا... کۆبونەوەی سەرەکی لە گوندی کێلوبوو لەماڵی هاوڕێ ئاوات عەبدولغەفور نامەیەکی هەڤاڵ مام جەلال-یش هاتبوو کە داوای خۆسازدانی ئەکرد بۆ بەرگری، خاڵە شیهابو هاوڕێیان عەلی بچکۆل، عومەرسەیدعەلی، ئاوات عەبدلغەفور، حەمەی میرزا سەعید شەهید عەبدولڕەزاقو من ئامادەی کۆبوونەوەکەبووین هەر لەو رۆژەدا هاوڕێیان ئەرسەلان بایزو ئەنوەر شاکەلی، حەمیدەسوور، عەلی مغاویر کەمال عەلی، وەستا کەمال، ئازادهەورامی. سادق مامۆستا ئەمین،

هەواڵنامەی کتێب

بەرگری یان ئاش؟ ١٩٧٥

شەهیدان سیروان بێستون لە دیدارەکانی راوێژدا ئامادەبوون خاڵە شیهاب بەدرێژای ئەو رۆژە لەگەڵ شەهیدان فەتاح ئاغاو نوری حەمەعەلی خەریك بوو لەبەرگریدا بەشداری بکەن، هەرنەبێ هەندێ چەكو تەقەمەنی بدەن بەو لاوانەی ئەمێننەوە.. لەسەرەتادا رازی بوونو عەسرگەڕانەوە. هاوڕێکانمان ئامادەبوون بۆ بەرگری، خاڵە شیهاب سوربوو لەسەربەرگری. هەرەسەکە داروخانێکی گەورەبوو دارڕوخانی ئیرادەبوو ئیرادەی بەردەوام بوونو گیانبازی لای سەرکردایەتی پارتی نەمابوو، ئێران گوشاری زۆربوو. بارزانی لای وابوو هیچ جۆرە بەرگریەك ناکرێو رێگەی نابێ هەموو فەرماندەکانیش کەوتبوونە بەرلێشاوی هەرەسەکە. پێشمەرگەو خەڵکی روو لەچارەنووسی نادیار سەرگەردان بوون، خاڵە شیهاب ئەیووت بەرگری. بەڵام کۆبونەوەکەی گەیشتە ئەم ئەنجامە.

-ئێستا دەمودەس بەرگری چەکدارناکرێ.

-لەئێستەوە ئەبێ خۆ بۆبەرگری ئامادەبکەین، چەك، تەقەمەنی، چاپەمەنی بشارینەوە بوار نەدەین تێکۆشەرەکانی کۆمەڵە رووبکەنە هەندەران، رێکخستن کۆبکەینەوە پاش نیشتنەوەی تەوژمی ئەو هەرەسەیە

نەخشەیەکی ڕێکوپێك رووبکەینەوە شاخ. بەڵام تەنها چەند مانگێ دوای ئەو کۆبونەوەیە، لە کۆبونەوەیەکی تری سەرکردایەتیٔ کۆمەڵەدا لە شاری سلێمانی، جارێکی تر خاڵە شیهاب پێشنیاری بەرگریکردنی بزواندەوە، دەست بەپرس‌و راوێژکراو من هەڵگری ئەو پێشنیارە بووم بۆ لای هەڤاڵ مام جەلال لە کۆتایی گەلاوێژو سەرەتای ئابی ١٩٧٥/دا بۆهەندەران.

کوردستان بووبوو بەزیندانی جەنگاوەرێکی شکاو حکومەتی بەغدا ئەگەرچی لە ڕێکەوتنی ٧٥ی جەزائیردا، گەلێ خاك‌و شوێنی گرنگی عیراقی دۆڕاند، لەگەڵ ئەوەشدا لەسەر تەختی رەگەز پەرستی. سەرمەستی سەرکەوتن بو بەسەر جوڵانەوەی کورددا.

کوردایەتی قاچاخ بو، ئەوی کورد پەروەرەو لای بەعسیان ئاشکرابو هەموو لە کوردستان دوورخرابونەوە. تۆڕی جاسوسی تا ئەهات وەك هەریز ئەتەنیەوە. لە کۆبونەوەی گەلاوێژی ١٩٧٥دا لە سلێمانی خاڵەشیهاب بە سەرکردایەتی کۆمەڵەی ووت: ئیتر کاتی هەڵسانەوەیە، ئەبێ شۆڕش بەرپا بکرێتەوە.

چۆن- دەست پێبکەین.- سەرەتا دەستەی چەکدار، با دەست بەجەولە بکەن، گوندەکان بگەڕێن، قسە بۆ خەڵکی بکەن، بۆ روناکردنەوەی ئەم تاریکستانە بچنە دەرەوە، نەك بۆ شەڕ. بۆچی تا زەمینە ئامادەبکەن ئومێد لای خەڵکی زیندوبێتەوە. خەڵکی بۆ پێشمەرگایەتی ئامادەبن ئەوسا چالاکی چەکدارانەش ئەنجام بدەن. ئەبێ داگیرکەر لەوەبگات گیانی بزێوی کوردی پێ دەستەمۆ ناکرێ. هاوڕێ عەلی بچکۆل وتی: ئامادەم یەکەمین دەستەبم. جارێ یەکەمین هەنگاو ئەبێ فەرەیدون بگاتە لای هەڤاڵ مام جەلال پێشنیاری دروستکردنەوەی دەستە چەکدارەکانی بۆ بەرێ.

-ئامادەم تەگبیری سەفەرەکەم ئەکەم. پێی بڵێ خۆت چەند جارێکە داوا ئەکەی دەست بەکاربین ئێستا ئەتوانین لە مرۆوە خەریکی ئەوەبین هاوڕێیانی کەرکوك چەند مەفرەزەیەك ئامادەبکەن بۆ ناوچەی سورقاوشان‌و چەمی رێزان. مام نەریمانی (کەڵەشێرە) بنکەیەکی باشە.

-بۆی باس بکە چەند دەستەیەك بۆ هەڵەتەکانی گەرمیان ئەنێرین لە هاوڕێیانی هەڵەبجە چەند دەستەیەك بۆ هەورامان‌و شارەزوور. قسەم لەگەڵ کاك تایەر عەلی والی بەگ کردوە بۆ ناوچەی شەمێران، کاك جەعفەر قسەی

لەگەڵ عەلی ساڵحو برادەرەکەی باڵەک کردوە.. ئامادەیی هەیە.

پاش ٩ رۆژ سەفەرم کرد.

بەدەم دەیان خەوی ئازادی رەنگاو رەنگەوە گەیشتمە شام کەچی مام جەلال سەفەری کردبو عبدللە نصراوی پێوتم بەکارێکی گرنگ سەفەری کردوە. پاشان تێگەیشتم لە هاوکاریەکی گرنگی بزوتنەوەی رزگاریخوازی فەلەستیندا سەرقاڵەو جێگەی نادیارە.

عبدللە وتی: تا یەك مانگی تر پەیدانابێ.

-باشە پاسپۆرتێکم بۆ پەیدابکە لێرە نابم ئەچم خۆم بزرئەکەم رۆژی ئاینده پاسپۆرتم ئامادەبو بێ گیروگرفت چوم بۆ ئەستەمۆل لەوێ مامەوە تا بە تەلەفۆن هەواڵم زانی کاتی ئەوە هاتوە بچم بۆ بەرلین، لەوێ مام جەلال ببینم.

لەوێ لە ئەستەمۆل لەسەر شەقامێکی شار توشی (عبدالوهاب قرەغولی) بوم لێپرسراوێکی گەورەی بەعسی بو کاتی کارکردنم لە وەزارەتی شارەوانی لەگەڵی ئاشنابوم لەسەرەتادا زۆر ترسام، بەڵام کاتی گرتنم بەفریام کەوتو بۆم بوبە شاهید کە لە سوریا نەبوم بەڵکە لە تورکیا بوم

(چونکه سوریا مانای پەیوەندی بو بە مام جەلال‌و ئۆپۆزیسیون‌و دەوڵەتێکی دوژمنی رژێمی عیراق.

ئەو باخچە گشتیە لە جەرگەی شاری برلین دا بولە سەگ‌و پیرەژن بەو لاوە کەسی تری لێنەبو ئێمەش لەبەر قسەکانی خۆمان بەچاکی دیمەنە جوانەکانی گوڵ‌و گەڵای بێ ئەندازە جوان‌و رێکوپێکی ئەو باغچە جوانەمان نەدیبوو هەڤاڵ مام جەلال بەپەلە هەنگاوەکانی ئەنا بەپەرۆشبو بۆ بیستنی هەواڵەکانی هاورێیان لەو ماوەیەدا توانای کار گیروگرفتەکانی خۆمانم هەمو بۆباسکرد. بەدەم زیاتر لەیەك سەعات‌و نیو پیاسەی بەردەوامەوە، راو ئامۆژگاریەکانی خۆی بۆ شیکردمەوە. زۆرباشە کاتێکی لەبارە دەست بەکاربن. بەدوورو درێژی رێ‌و شوێنەکانی بۆ باسکردم پاشان وتی: (پەیام بگەیەنن بە کاك عەلی عەسکەری‌و دکتۆر خالید.. لەگەڵ کاك عومەریش قسەبکەن. با سەرکردایەتی یەکێتی نیشتمانیی لە ناوەوەی وڵات دەست بەکاربن بەناوی یەکێتییەوە کاربکەن زۆررترین‌و فراوانترین بەشی کۆمەڵانی خەڵکی لە دەوری کۆبکەنەوە.

-ئەی کۆمەڵە.

-کۆمەڵە با داینەمۆبێت، بەڵام ئاشکرای مەکەن هەر بەناوی یەکێتییەوە کارە ئاشکراکان ئەنجام بدەن زۆر چاکتان کردوە بۆ کاک تایەر.. خۆشم لە بیرمە زۆر نابات کاری لای ئێمە ئامادەئەبێ ئومێدم وایە زوو یەك بگرینەوە.

-ئەی هاورێیان.

باشە خاڵە شیهابو ئاوات بنێرن گەلێ شتیان فێربکەین.

قسەوباس لە کۆتایی دابو ووتم: ئەرێ مام جەلال لەم شارە خۆشەدا هەر ئەم باخچەیە هەیە. وتی: باشە بۆ شوێنی خۆشتریشت ئەبەم لە قاوەخانەیەکی خۆش لەوە ووریای کردمەوە کە ئەندامێکی گرنگی (الحرکە الاشتراکیە العربیە) گیراوە... هۆشیاری خۆتان بن.

بەقورسایی ئەرکی زۆرو جیاجیا. بەڵام بەدەم هیوایەکی گەشەوە گەڕامەوە تا بگەمەوە لای هاورێکانمو دەنگوباسو بیرورِاکانیان پێرابگەیەنم. یەکەمین ئێستگەم شاری (رمادی)بوو لەوێ فەرمانبەربووم لە شارەوانی هاوکارێکم پێی وتم: چەند ئەمنێك هاتبوونە سۆراخی تۆ ئیتر نەوەستام بە ووریایی تەواو چووم پرسیار لە هاورێ ئەنوەر زۆراب بکەم لە دراوسێکەیان حاڵی بووم کە گیراوە سامێکی گەورە پەڵەهەورێکی رەشی ئاراستەی هیواو خەیاڵە خۆشەکانم

کرد. بەدڵەڕاوکێو چەندین پرسیاری بێ وەرامەوە هەر ئەو ڕۆژە خۆم گەیاندە سلێمانی.

حاڵەتی ئامادەباشم لە خڕبوونەوەی خاڵە شیهابو هاوڕێیان عومەری سەید عەلیو عەلی بچکۆل دا بەدی کرد خاڵە شیهاب وتی:

-وەزعی ئێمە باش نیە هەندێ لە هاوڕێیانمان گیراون، گوێ مەدەرێ تەگبیری لێ ئەکەین گرنگ دەنگوباس لای تۆیە.

بەوردی دووردودرێژی قسەکانم بۆکردن ئەوانیش دڵخۆشتر کەوتنە گفتوگۆ بۆم دەرکەوت کە سەرەتای سەفەرەکەم خزمێکی هاوڕێ ئاسۆی شێخ نوری. خۆیو چەند هاوڕێیەکی شاری سلێمانی گیراون لە بەغدا کاکە حەمەی میرزا سەعید گیراوە، پاش دەسگیرکردنی سەرکردەکانی بزوتنەوەی سۆسیالیستی عەرەب هاوڕێ ئەنوەر زۆراب گیراوە پاش چەند ڕۆژ لە گرتنی ئەو دوو هاوڕێیە گرتن لە ریزەکانماندا دەستی پێکردووە دوو هاوڕێی تر سەلامو حاکم ئیبراهیم گیراون ٣ کەسی تر ناچاربوون خۆیان بشارنەوە خاڵە شیهاب وتی:

-دوو ئەندامی سەرکردایەتی‌و دوو کادرمان گیراون.. دیارە لەوانە یەکێك یا زیاتر نهێنییەکانیان درکاندووە... لەوانەیە دۆستە عەرەبەکەی قسەی کردبێ..

ئەبێ قسەکردنی ئێمەشی گرتبێتەوە؟

-گرتنی کتوپڕی ئەنوەر گومان ئەخاتە سەر ئەویش‌و کاکە حەمەش.

-ڕۆژی دوایی تر هاوڕێ عەلی بچکۆل هەواڵی کەسوکاری هاوڕێ (ئەنوەر)ی بۆ هاتبوو بەپێی ئەو هەواڵانە گومانی خاڵە شیهاب لە جێگەی خۆیدابوو شەهید ئەنوەر ناوی هاتبوو گوایە بڕیاربووە یەکەمین پێنجشەممەی ئەیلولی ١٩٧٥ هاوڕێیان لە ماڵی ئەوان کۆبوونەوەبکەن ئەویش دڵی لای هاوڕێکانی بووە هەوڵی داوە بەهەرنرخێ بێ هۆشیاریان بکاتەوە بۆیە بە ئەمنەکان ئەڵێ لە ماڵەوە شتی هەیە تەسلیمی ئەکات، لە چوونە ماڵ‌و پشکنیندا فرسەت ئەهێنێ لە باوەشی هاوسەرەکەیدا منداڵەکەی ماچ ئەکاو پێی ئەڵێ فریاکەوە کەس نەیەت بۆ ئێرە ئەویش بەپەلە هەواڵ بۆ ماڵی خۆیان لە کەرکوك ئەنێرێ‌و ئەوانیش هاوڕێ عەلی بچکۆل ئاگادار ئەکەن. خاڵە شیهاب ڕووی تێکردین وتی:

-ئەبێ کۆمەڵە رزگاربکەین نەخرێتەوە بەر زەبری ئەگەری سەخت هەرچی سەرکردایەتی هەیە هەرچی ئەو کادرانەی گیراوان ئەیانناسن، خۆیان بشارنەوە.

هەر ئەو ئێوارە حاکم (ف) لە سلێمانی ئاگاداری کردین کە بڕیاری گرتنی (خالە شیهاب، هاوڕێیان جەعفەر، عەلی بچکۆل، عومەر سەید عەلی، فەرەیدون) لەلایەن ئەمنی سلێمانییەوە دەرچووە. ئیتر هەموو خۆمان شاردەوە ئەو ماوەیە لە ماڵی خالم بووین (وەستا بەکری دارتاش) لە وێوە خەریکی پەیوەندی بووین.

لیژنەیەکی سەرپەرشتیمان لە هاوڕێیان (ئازاد هەورامی، ئەرسەلان بایز، عوسمان و هاوڕێیەکی بەغداو راوێژکاری ئەبو شیهاب) دروستکرد.

لەرێگەی خزمانی سلێمانیەوە جوابمان بۆ شەهید عەلی عەسکەری نارد بەپەلە هاوڕێ (عەلی مستەفا) بەدوای جەعفەردا رەوانەکرا.

کە هەم بۆ راسپاردەکانی هەڤاڵ مام جەلال پەیوەندی لەگەڵ شەهید دکتۆر خالید بکات هەم خۆی بگەیێنێتە لامان.

هەموو لە حەشارگەی خۆمان لە سلێمانی کۆبووین خالـە شیهاب رووی تێکردین وتی:

-واچاکە ئێوەش لەگەڵ من بـن تـەگبیر لـەهاتنی هـاورێ ئاوات بکەن.

لەسەر قسەی مام جەلال ئەبێ منو ئـاوات بـچین کەواتـە ئێوەش وەرن با رێکخستن سەلامەت بێ پاشـان لـەوێوە پـاش تەگبیری تەواو هەموو پێکەوە ئەدەینەوە شاخ. مـشتومڕ زۆری خایاند لـە ئانجامـدا پێکـەوە روومـانکردە شـاربازێڕ تـا لـە ئێرانەوە پەیوەندی لەگەڵ سەفیری سوریا بکەین بۆ گەیشتن بە هەڤاڵ مام جەلال.

هەواڵنامەی کتێب

سەرنج:

شیهاب: هەڤاڵ مام جەلال بۆی راستکردمەوە کە شیهاب راستە مانای کشانی نورە، شەهاب هەڵەیە ماناکەی خۆشنیە.

هەواڵنامەی کتێب

چاپخانەی شەهید ئازاد هەورامی

زەنجیرە (١١١) کەرکوک ٢٠١١

هەواڵنامەی کتێب